

csúsztatása is az intertextualitásra mutat rá. Ennek alapján a regényt úgy is lehet interpretálni, mint a szöveg születésének folyamatát. Ebből kihámozható, hogy Závada számára az éltető forrás szülőfaluja szellemi hagyománya, melyet, ahogy a szöveg maga is jelzi, a nagy francia elbeszélőtől kölcsönzött szövegrészekkel, ellesett gesztusokkal, ötletekkel termékenyít meg, mozgásba hozva, új összefüggésekbe állítva a tradíciót, melyben benne áll.

Piszár Ágnes

A történetre várva

Gobby Fehér Gyula: *Meglepnek más arcok*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2004

Tévedés lenne Gobby Fehér Gyula új könyvében valami újat keresni, mert minden, ami új ezekben a novellákban, az több évtizedes alkotómunka eredménye. Másrészt a szerző szembetűnő törekvése, hogy felmutasson valamit a régiből, az eltűnőből. Elsárgult fényképek között keresgélve találunk néha régi, elfeledett arcokra, amelyek azonban ismerősek, újak. Új és régi találkozását jelzi a novelláskötet alcíme is, amely a műfajon keresztül próbál kapcsolatot teremteni a múlttal, ami a modern értelemben vett új novella megszületésének az ideje is. Gobby Fehér „dekameron”-nak nevezi új könyvét, amely évszázadokra határozta meg a boccacciói keretes történet szabályait. Az író nem adja meg a szó szoros értelemben vett keretet, de a miliő, a tény, hogy mindegyik novella tere Újvidék és a mindnyájunk által átélt vészterhes idők, elég alkalmat adnak arra, hogy nekikezdjünk a mesélésnek.

A *Meglepnek más arcok* Gobby Fehér Gyula újvidéki dekameronjának negyedik kötete, amelyben százra kerekítette ki novelláinak számát, pontosan annyira, amennyit a hagyomány megkövetel tőle. Előző kötetei a *Tekergők* (1996), *A sötét árnyéka* (1999), *A tűz közepéből* (2001) rendre követik a műfaj szabályait azzal, hogy a kritika már egy lehetséges Telepregény fejezeteinek tekinti őket. Véleményünk szerint azonban ezek a novellák „dekameron” jellegüknél fogva nem törekednek a nagyformára, egyedül az újvidékiség kohéziós ereje tartja egybe őket, amely nem műfajfogalom. Az újvidékiség a XX. század második felétől az irodalmi remiszcenciák egész sorát idézi fel bennünk kezdve Tolnai Ottóval Végel Lászlón át egészen Balázs Attiláig, akik Gobby Fehérrel együtt egy irodalmi Újvidék körvonalát rajzolták fel vajdasági magyar irodalmunk térképére.

Lapozva Gobby Fehér Gyula köteteit, a kritika által is regisztrált hétköznapi történetekre bukkanunk, amelyeknek hősei általában kisemberek. Bori Imre Gobby Fehért a kisemberi egzisztenciák írójának nevezi. Ám nem kell azonnal egyfajta írói elkötelezettségre gondolni. Inkább valami irodalmilag is fontosat akar közölni velük a szerző a fonalát vesztett történet idejében. Felmerül a kérdés: kinél van a történet ma, ha nem náluk, a „tekerőknél”, a „csellengőknél”, akiket Gobby Fehér Gyula oly mély szociális érzékenységgel ír le. Az „irodalmisság” magasából alászállt figurái nem jelentenek-e esélyt egyben a történet folytathatóságára is?

Egy novellistától számon kérni a történetet szinte fölösleges. De gondoljunk csak a mai magyar prózairodalom nagy mestereire, akik évtizedek óta küszködnek életművük, „a történet” folytathatóságáért. Nádas Péter már húsz éve nem jelentet meg regényt. Készülő új könyve talán választ ad a mi kérdéseinkre is. Fenntartható lesz-e a történet a posztmodern utáni években is? Az elhallgatás utáni csendet meg tudja-e törni majd a mesélés egyenletes, megnyugtató moraja? Gobby Fehér Gyula új novelláskötete ebben a köztes, a történetre várakozó időszakban született.

Gobby Fehér Gyula történeteinek különös dimenzióját a novellák címeivel teremti meg. Ezek a címek bibliai vonatkozásúak, s ily módon megemelt dimenzióba helyezik a történetet. A képzelet tere ez, amivel már a novella elején közli velünk a szerző, hogy nem egy megszokott elbeszélésről lesz majd szó. Makacs faggatózásod sora; Bensővé teszel minket; Meglepnek más arcok; Állva fognak eltemetni; Ittam idegen vizeket stb., csak néhány cím a sok közül, amelyek stilizáltságuknál fogva ragadják ki a történetet a mindennapiságból. Gobby Fehér stílusa ezzel a jól működő fogással válik a szürrealizmus sajátos továbbértelmezésévé.

A Meglepnek más arcok című, Bori Imre által utószónak felfogható novella az újvidéki vasútállomáson kezdődik. Itt ismerkedik meg „csellengő” hősünk a nővel, aki lakására hívja, eteti, itatja, eltartja. Az ismerkedés, a meghívás módja könnyűvérű nőre vall. Csak reggelente derül ki az igazság: a nő nem ismeri fel benne előző napi lovagját. A régi arcban minden nap újat vél fölfedezni. De ez még nem a csattanó. Hősünk elhagyja az asszonyt, de végül belemegy a játékba, ismét a vasútállomáson találja magát, és újból meghívhatja magát más arcokra vágyó barátjánőjével. A realisból a „másság” keresése emeli a szürrealisba a novellát, ahol a hétköznapi történet kiszakad a mindennapiságból, és elnyeri irányadó szerepét Gobby Fehér Gyula poétikájában.

A realisnak és a szürrealisnak ez az izgalmas egymásnak feszülése *A szent bolond* (1976) című regény megjelenése óta határozza meg írónk irodalom-felfogását. Bori Imre egyfajta egyensúlyra való törekvést vél fölfedezni Gobby Fehér új stílusában: a szürrealist „fényképek felmutatásá-

val, a valóság benyomásával egyensúlyozza”. A neorealistaként induló író a 70-es években vesz fordulatot, prózája megtelik merész fantáziával, csodás fordulatokkal, melyek megemelik realista stílusát. A szintézisre azonban még sokáig várni kell. A 90-es években aztán sorra jelennek meg novellái, amelyek életművének kiséremekai.

Gobby Fehér Gyula újvidéki dekameronja egy eltűnőben lévő világ utolsó üzeneteit küldi felénk. Az újvidéki Telep magyar kispolgársága ugyanúgy kihálóban van, mint történeteik olvasója. „Ki hallja szavam, értik-e még, amit mondok” – teszi fel a kérdést az író Meddig kiáltok még című, a vajdasági magyar irodalomnak szentelt novellájában. Gobby Fehér azonban nem a pusztulás krónikása. A közelmúlt mindennapjaiban egy „másik” Újvidékre talál, s ezáltal megmenti a várost a feledéstől. Legalább annyi időre, amennyire a boccacciói novella még olvasható.

Náray Éva

A festő, aki „nem volt sehol” ...

Bela Duranci: *Petrik Pál*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 2004

Petrik Pálról, a szabadkai és a vajdasági képzőművészeti élet e nemes lelkű egyéniségéről igazán nem mondható, hogy „szerencsés csillagzat” alatt élte le életét. Majd három évtizedig élt úgy szülővárosában, hogy senki sem vette észre, senki sem tett róla említést vagy csak amúgy futólag, holmiféle tehetséges amatőrök vagy autodidakták között említették meg a nevét. Egyszerűen „nem volt sehol”... így kezdődik Bela Duranci Petrik Pálról írott kismonográfiája.

S azért kezdem ezzel, mert ez a „nem volt sehol” érte utol Duranci kéziratát is. A kiadást javasoló recenzió és a kötet megjelenése között ugyanis négy év telt el. A monográfia is kis híján úgy járt, mint maga Petrik, aki sokáig úgy élt, hogy senki sem vette észre, senki sem tett róla említést.